

Economische ontwikkelingen

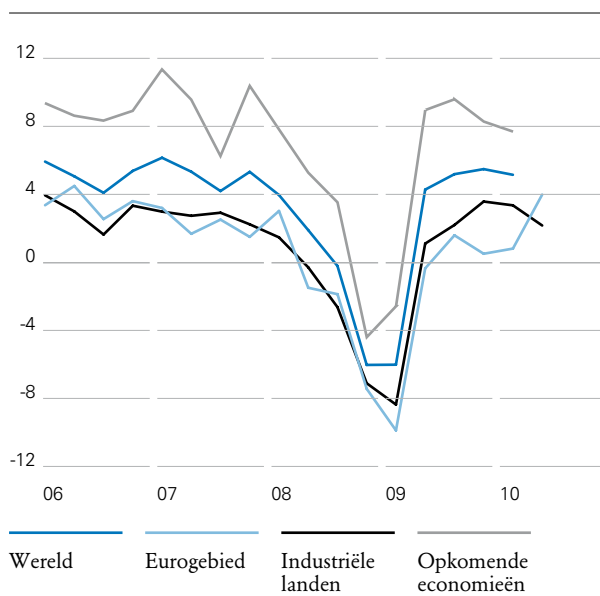
De kracht van het mondiale herstel is afgenomen. In het tweede kwartaal was de groei in de VS fors lager dan in het eerste kwartaal en indicatoren wijzen op een verdere daling. Of de VS in een tweede recessie belandt hangt voor een groot deel af van de woningmarkt, die er tot nog toe zeer zwak voor staat. De groei in het eurogebied zette in het tweede kwartaal krachtig door, maar over het afgelopen jaar valt het herstel tot nu toe tegen ten opzichte van dat van de VS. Bovendien zijn er grote verschillen tussen de landen in het eurogebied. Duitsland maakt een zeer sterk herstel door dankzij de krachtige exportgroei. Ook in Nederland was de groei in het tweede kwartaal hoog. Op de arbeidsmarkt en de woningmarkt zijn de grootste problemen geweken, maar consumenten zijn nog terughoudend gestemd.

Internationaal herstel vlakt af

Na het scherpe herstel dat ruim een jaar geleden inzette, is de mondiale groei in de loop van de daarop volgende kwartalen afgevlakt (Grafiek 1). In het eerste kwartaal van dit jaar viel de groei van het bruto binnenlands product (bbp) wereldwijd licht terug naar 5% (kwartaal-op-kwartaal, geannualiseerd). Het beeld in het tweede kwartaal is gemengder. De Amerikaanse groei nam af

Grafiek 1 Economische groei

Procentuele mutaties ten opzichte van direct voorafgaande periode

Toelichting: Bbp-groei (volume) op jaarbasis.
Bron: IMF en Thomson Financial.

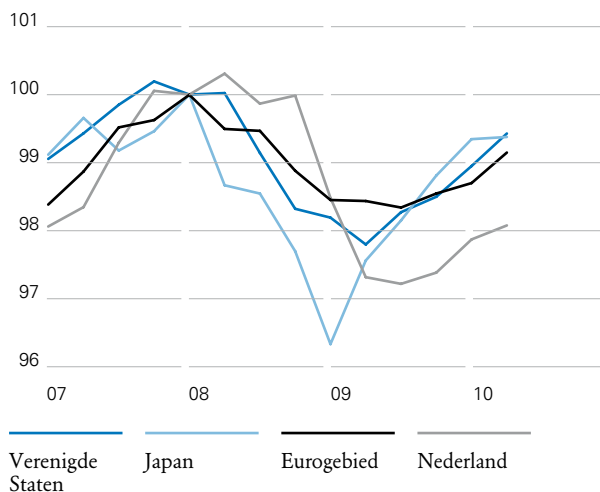
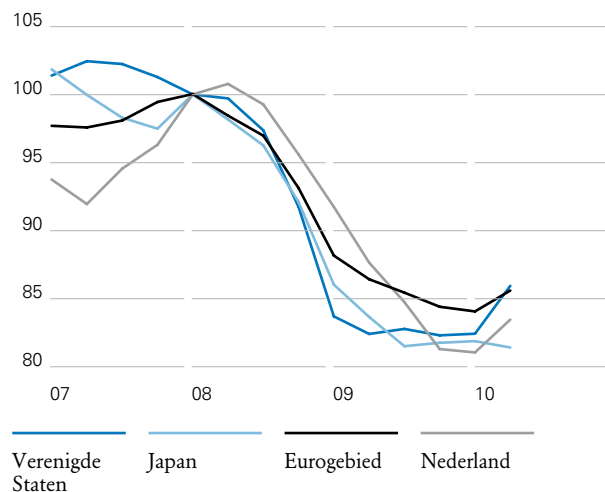
tot 1,6%, tegen 3,7% in het eerste kwartaal. In Japan was eveneens de meest recente bbp-groei (0,1%) lager dan in het eerste kwartaal (1,1%). De Chinese economie bleef fors groeien, hoewel ook daar het groeitempo afnam, van 12% in het eerste kwartaal naar 10% in het tweede kwartaal (jaar-op-jaar). Europa vormde een uitzondering. Het eurogebied en het VK lieten een verder aantrekkende economie zien. Het eurogebied groeide vooral door de krachtige Duitse exportgroei. Ondanks de verrassend sterke groei in het eurogebied overheerst de verwachting dat de groei in de eerstvolgende kwartalen wat gematigder zal zijn, als vervolg op de ontwikkeling in de andere economische regio's.

Een belangrijke reden dat het mondiale herstel aan kracht verliest, is het einde van de voorraadcyclus terwijl andere ondersteuning van de groei, bijvoorbeeld in de vorm van particuliere consumptie, nog uitblijft. Bedrijven hebben in het begin van dit jaar de eerste signalen van herstel aangegrepen om de ver teruggelopen voorraden weer aan te vullen. Deze groeiimpuls loopt terug nu de voorraden de gewenste niveaus hebben bereikt. Verder valt in landen als de VS en China het effect weg van de budgettaire stimuleringsmaatregelen van de overheid. In China wordt bovendien met succes beleid gevoerd om de kredietverlening af te remmen en de huizenmarkt te stabiliseren, wat naar verwachting een remmend effect heeft op de bestedingen. Met de crisis in de Europese overheidsfinanciën in het eerste kwartaal, werd het bovendien zonneklaar dat er grenzen zijn aan het inzetten van budgettair beleid, om te vermijden dat de overheidsschulden op een onhoudbaar niveau komen. De urgentie waarmee landen hun overheidsfinanciën op orde moeten brengen loopt uiteen, maar in een aantal landen is de situatie acuut. De invloed daarvan op de economische groei zal de komende jaren blijken.

Afgezien van de voorraadcyclus en het ten einde komen van beleidsimpulsen, is het herstel in de geïndustrialiseerde landen kwetsbaar vanwege de sterk eenzijdige afhankelijkheid van internationale handelsstromen, vooral in de richting van Azië. Voor een fundamenteel herstel is onontbeerlijk dat de bestedingen van consumenten en bedrijven een hogere bijdrage aan de groei leveren. Grafiek 2 laat de ontwikkeling zien van de particuliere bestedingen sinds het eerste kwartaal van 2008. Hoewel de particuliere consumptie zich in veel ontwikkelde landen al voor een groot deel heeft hersteld, zijn de huidige vooruitzichten in veel landen nog ongunstig. Vooral in de VS, maar ook in meerdere

Grafiek 2 Herstel particuliere consumptie; investeringen blijven achter

Index, 2008 KI = 100

Particuliere consumptie**Bruto investeringen**

Toelichting: Investerings exclusief voorraadvorming.
Bron: Thomson Financial, OECD.

Europese landen staan de bestedingen van gezinnen onder druk door de lagere huizenprijzen, andere vermogensverliezen en de hogere werkloosheid. Hier komt bij dat het budgettaire beleid, in Europa en de VS, de komende tijd in het teken van consolidatie zal staan, met negatieve gevolgen voor de besteedbare inkomens op de korte en middellange termijn. In vergelijking met de consumptie zijn de bruto investeringen sinds begin 2008 veel verder teruggevallen, en is er nog nauwelijks sprake van herstel. Zowel in het eurogebied, Japan, als de VS liggen de investeringen (exclusief voorraden) nog ruim 15% onder het niveau van twee jaar geleden. Bedrijven zijn wereldwijd bezig met het opschonen van hun balansen en gebruiken de winst om schulden af te lossen. Voor daadwerkelijke uitbreiding van de productiecapaciteit is het nog te vroeg.

De aantrekkende economische groei gaat gepaard met stijgende prijzen van olie en andere grondstoffen (Grafiek 3). Daarnaast lopen de wereldmarktprijzen van landbouwproducten op, wat vooral samenhangt met de slechte weersomstandigheden in de belangrijkste exportlanden. Door de mislukte oogsten zien de grote producenten Rusland (en mogelijk Oekraïne) zich gedwongen de uitvoer van graan te beperken. Het is niet uit te sluiten dat de hogere graanprijzen aanhouden en de inflatie enige mate zullen verhogen. Vergeleken met de vorige piek in de voedselprijzen in 2008, zijn

de internationale graanvoorraden nu echter groter, wat vooralsnog een dempend effect zal hebben op de prijsstijgingen.

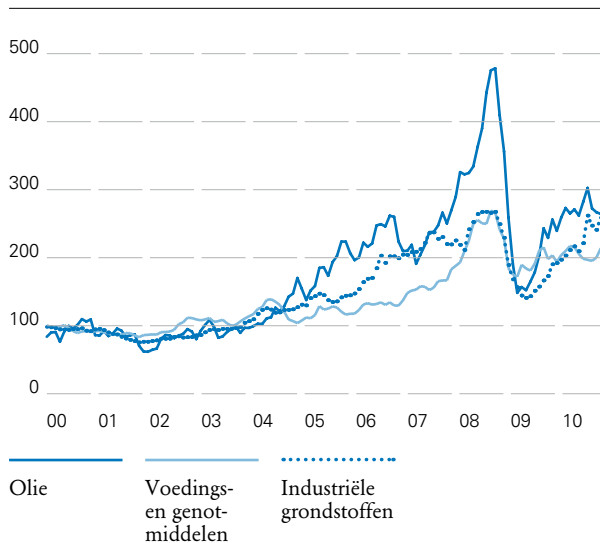
Wereldwijd zijn de rentevoeten op de kapitaalmarkt gedaald. In augustus lag de lange (10-jaars) rente in de VS gemiddeld op 2,7%. Afgezien van een tussentijds dieptepunt begin 2009, is de Amerikaanse rente sinds het begin van de jaren vijftig niet zo laag geweest. De huidige periode van dalende rente begon dertig jaar geleden; in 1981 lag de Amerikaanse rente nog dichtbij 14%. Een vergelijkbare daling van de lange rente heeft zich voorgedaan in het eurogebied en Nederland. In augustus was de 10-jaarsrente in Nederland gedaald tot 2,6% en in het eurogebied tot 3,4%.

Verslechterde vooruitzichten voor economische groei in de VS

Sinds het dieptepunt van de recessie, het tweede kwartaal van vorig jaar, is de Amerikaanse economie in een jaar met 3,0% gegroeid. Daarmee is een groot deel ingehaald van de 4,1% bbp-krimp in het daaraan voorafgaande jaar, van het omslagpunt in het tweede kwartaal van 2008 tot het dieptepunt een jaar later. Het herstel in de VS verloopt echter niet volgens het klassieke V-vormige patroon. Na een piek van 1,2% in het laatste kwartaal van vorig jaar, volgde een terugval naar 0,9% en 0,6%

Grafiek 3 Grondstoffenprijzen

2000=100

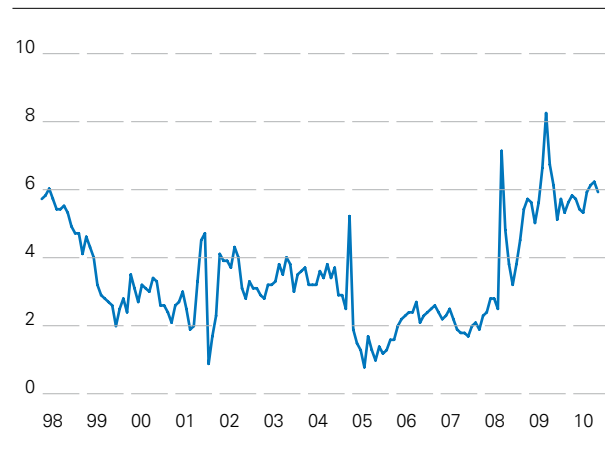
Toelichting: In dollars; Voedings- en genotmiddelen en industriële grondstoffen: HWWA-index; Olie: Brent.
Bron: Thomson Financial, HWWI.

in de eerste twee kwartalen van 2010. Tegelijkertijd zijn de vooruitzichten voor de korte termijn verslechterd, wat onder andere blijkt uit de daling van het vertrouwen onder huishoudens en industriële bedrijven. Begin augustus kwam de Federal Reserve, de Amerikaanse centrale bank, met een somberder visie op de economische ontwikkelingen. De Fed stelde dat het hersteltempo van de Amerikaanse economie is vertraagd en dat de groei in een gematigd tempo zal doorgaan. Dit werkt door in het monetaire beleid. Het officiële rentetarief blijft dicht bij 0%. Daarnaast zal de Fed – in tegenstelling tot eerdere verwachtingen – doorgaan met het verruimende, onconventionele monetaire beleid.

De bestedingen van Amerikaanse consumenten herstellen tot nu toe nauwelijks. De kwartaalgroei schommelde het laatste jaar tussen 0,2% en 0,5%. Dit ligt nog ver onder de gemiddelde kwartaalgroei in de periode na de vorige twee recessies (resp. 1% en 0,7%). In het tweede kwartaal viel de consumptiegroei terug ten opzichte van het eerste kwartaal. Dat Amerikaanse consumenten terughoudend zijn, blijkt uit het consumentenvertrouwen. Verschillende indicatoren geven aan dat het vertrouwen onder Amerikaanse consumenten in het afgelopen jaar per saldo vrijwel niet is toegenomen en daardoor nog ver onder het niveau van voor de recessie ligt. Dat de bestedingen van consumenten zich moeizaam herstellen blijkt ook uit de ontwikkeling van

Grafiek 4 Spaarquote gezinnen VS fors gestegen

Procenten beschikbaar inkomen

Bron: Thomson Financial.

de besparingen. In verhouding tot het inkomen zijn deze toegenomen van 2% eind 2007 naar 6,4% in juni (Grafiek 4).

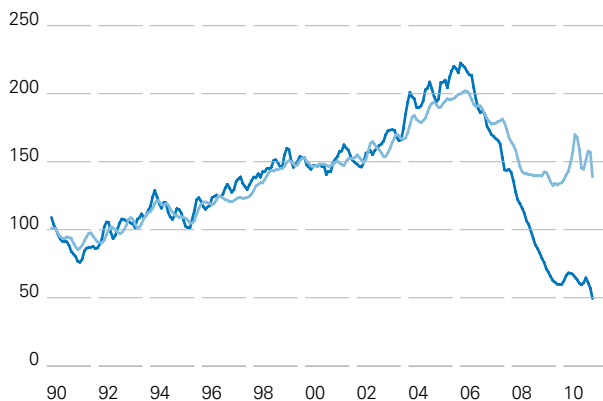
Een van de verklaringen voor de gematigde bestedingen en toenemende besparingen van gezinnen is dat herstel van de werkgelegenheid in de VS nog uitblijft. Voorsnog lijkt hier geen verandering in te komen, wat onder andere blijkt uit de wekelijks gerapporteerde aanvragen voor werkloosheidsuitkeringen. Het werkloosheidspercentage van bijna 10% geeft zelfs nog een geflatteerd beeld, omdat veel potentiële werkzoekenden niet meer actief zoeken en daarmee niet meer mee tellen in de werkloosheidsstatistieken. De arbeidsparticipatie van de bevolking is tijdens de crisis gedaald van ruim 66% naar bijna 64%.

Het belangrijkste risico voor de Amerikaanse economie blijft een verdere stagnatie of zelfs een nieuwe terugval op de woningmarkt. In de maanden april tot en met juni stegen de woningprijzen nog; in juni lagen de prijzen van bestaande woningen gemiddeld 4,2% hoger dan een jaar geleden. De woningmarkt profiteerde van de inmiddels beëindigde fiscale steun voor woningaankopen. Het recente prijs herstel is volgens meer recente gegevens echter zeer fragiel. In juli is het aantal verkochte woningen weer fors teruggefallen (Grafiek 5a). Vooral de verkoop van nieuwe woningen komt nauwelijks van de grond. De markt blijft bovendien onder druk staan door het hoge aantal gedwongen verkopen (Grafiek 5b). Een lichtpuntje vormt de verbeterde betaalbaarheid van woningen door de gedaalde hypotheekrente. Niettemin blijft herstel van de woningmarkt zeer onzeker.

Alles afwegend zijn de economische vooruitzichten voor de VS in de laatste maanden verslechterd. De

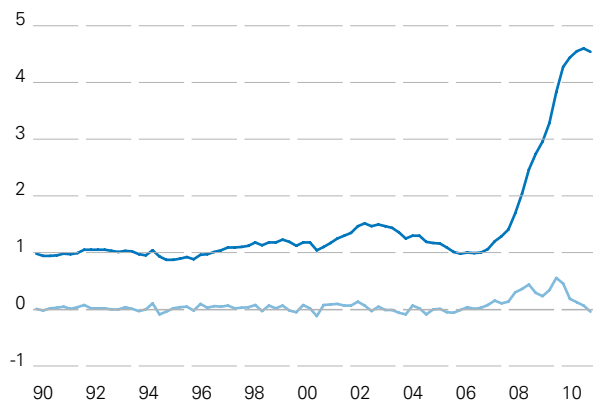
Grafiek 5 Amerikaanse woningmarkt nog niet hersteld

Verkopen van woningen
Index, 1990 K1 = 100

Nieuwe woningen Bestaande woningen

Gedwongen verkopen
Percentage alle leningen

Gedwongen verkopen Kwartaal op kwartaal verandering

Toelichting: verkopen van woningen driemaandsvoortschrijdende gemiddelden.
Bron: Thomson Financial.

ruimte voor hernieuwde ondersteuning door de overheid (hoofdzakelijk via budgettair beleid) is daarbij minder groot dan voorheen. Hoewel het te vroeg is om vast te stellen of de VS een tweede recessie in gaat, zijn er redenen vooralsnog op een gematigde groei te rekenen.

Verdere divergentie in de Europese groei

In het tweede kwartaal is de economie van het eurogebied (volgens de flash-raming) gegroeid met 1,0%. Dit was de hoogste kwartaal-op-kwartaalgroei van de afgelopen vier jaar. Ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2009 was de groei 1,7%. Net als de VS heeft het eurogebied nu vier kwartalen achtereen een positief groeicijfer laten zien. De totale groei van het eurogebied in die periode is echter veel beperkter dan in de VS. Vergeleken met de drie voorafgaande kwartalen was er in het tweede kwartaal een veel grotere spreiding tussen de groeicijfers van de eurolanden dan de laatste jaren gebruikelijk was (Grafiek 6).

De groei in het eurogebied is vooral te danken aan Duitsland, met een kwartaal-op-kwartaalgroei van 2,2% ofwel een geannualiseerde groei van 9,1%. Duitsland neemt daarmee meer dan de helft van de groei van het eurogebied voor zijn rekening. Vooral de Duitse export groeide uitbundig. Het uitzonderlijk hoge groeicijfer

voor het tweede kwartaal was reden voor de Bundesbank haar groeiraming voor het gehele jaar 2010 fors te verhogen, van 1,9% naar 3,0%. Ook in andere landen van het eurogebied, zoals Frankrijk (0,6%) en Nederland (0,9%), verbeterden de groeicijfers ten opzichte van het voorafgaande kwartaal. In de twee andere grote economieën van het eurogebied, Spanje (0,2%) en Italië (0,4%), stagneerden de groeicijfers. In Griekenland (-1,5%) kromp het bbp voor het vijfde achtereenvolgende kwartaal.

Het sterke exportherstel dat in de loop van dit jaar optrad was in de eerste plaats een inhaalreactie op de verre terugval in de eerste maanden van vorig jaar. Vooral de export van goederen naar China nam in het eerste kwartaal van dit jaar sterk toe, aangewakkerd door het stimulerende overheidsbeleid aldaar. Hier profiteerde bijvoorbeeld de Duitse autoindustrie van, die eerder al baat had van de sloopregeling, in diverse landen door de overheid opgezet als crisismaatregel. Tot slot speelt ook in het eurogebied het mondiale voorraadherstel een rol. In het begin van dit jaar had dit een stimulerend effect op de uitvoer. De genoemde verklaringen impliceren dat vooral tijdelijke factoren het uitvoerherstel tot nu toe hebben ondersteund. Naarmate het stimulerende overheidsbeleid en het voorraadherstel uitgewerkt raken, zal verder uitvoerherstel gebaseerd moeten zijn op meer fundamentele ontwikkelingen, zoals wereldwijd herstel van investeringen en consumptie.

Grafiek 6 Toegenomen groeiverschillen binnen het eurogebied

Procentuele mutaties ten opzichte van direct voorafgaande kwartaal

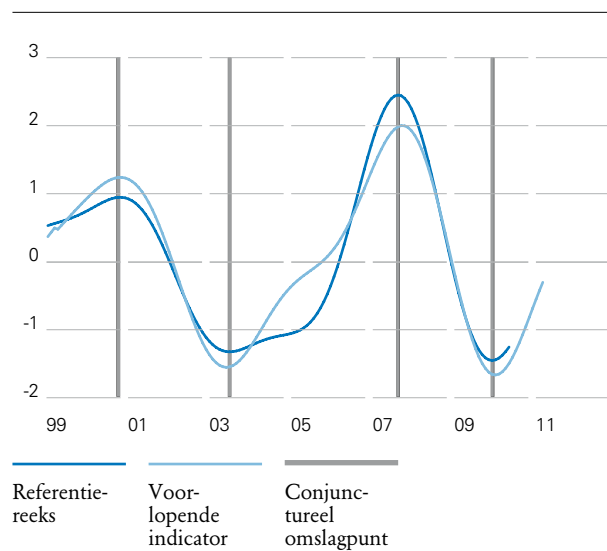
Toelichting: Bbp-groei (volume) op jaarbasis.
Periferie: Spanje, Portugal, Griekenland en Ierland.
Bron: Thomson Financial.

De inflatie in het eurogebied bereikte in juli met 1,7% (j-o-j) het hoogste cijfer van dit jaar. Een jaar eerder, in juni 2009, was dit nog -0,6%. De belangrijkste component van de inflatie in juli was de prijs van brandstoffen, die ten opzichte van juli 2009 met bijna 13% steeg. Dit droeg een half procentpunt bij aan de inflatie van het eurogebied. De olieprijs lag juli 2009 op 65 USD per vat. In juli 2010 was de olieprijs ongeveer 75 USD. De wisselkoers van de euro is verzwakt, wat eveneens een opwaarts effect heeft op de inflatie. De nominale effectieve koers van de euro is vanaf eind 2009 met bijna 12% gedaald.

De kerninflatie (exclusief energie en onbewerkte voeding) in het eurogebied stijgt de laatste maanden weer enigszins, van 0,7% in april, naar 1,0% in juli. Over een langere termijn bezien is de kerninflatie per saldo echter flink gedaald, in overeenstemming met de economische neergang. In het begin van 2008 was de kerninflatie 2%. Doordat er aanzienlijke reservecapaciteit is bij de productie van goederen en diensten, zal de opwaartse druk op de prijzen voorlopig beperkt kunnen zijn, zelfs bij een verder doorzettend economisch herstel.

Op basis van de meest recente cijfers geven indicator-modellen aan dat de Europese economie de komende maanden blijft groeien, zij het in een gematigd tempo. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de DNB-conjunctuurindicator

Grafiek 7 DNB-conjunctuurindicator voor het eurogebied duidt op verder herstel

Toelichting: Een toenemende (afnemende) index betekent boven (beneden) potentiële groei.

voor het eurogebied (Grafiek 7). Deze indicator geeft de verwachte economische ontwikkeling in de komende maanden, op grond van een aantal recente waarnemingen, waaronder bouwvergunningen, werkgelegenheidsverwachtingen, de financiële situatie van consumenten en de geldhoeveelheid. De meeste componenten van de indicator geven aan dat de Europese economie verder aantrekt sinds het omslagpunt in februari van dit jaar. Wel neemt de snelheid waarmee de conjunctuur volgens deze indicator verbetert geleidelijk af. Ook de conjunctuurindicator van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) geeft aan dat de Europese economie de komende zes maanden blijft verbeteren.

Nederlandse economie zet herstel voort in eerste halfjaar 2010

In het tweede kwartaal van dit jaar groeide de Nederlandse economie volgens de flash-raming met 0,9%. De groei ten opzichte van een jaar geleden nam aanzienlijk toe, van 0,6% in het eerste kwartaal tot 2,1% in het tweede kwartaal. Het dieptepunt van de recessie is duidelijk voorbij, al ligt het bbp nog steeds onder het niveau van voor de kredietcrisis. Er zijn vier achtereenvolgende kwartalen met een positieve groei geweest. Gemiddeld lag de kwartaalgroei in deze herstelfase op bijna 0,7%. Hiermee ligt het groeitempo tot nu toe iets

Tabel 1 Bestedingen Nederland

	2008	2009		2010			
			II	III	IV	I	II
Procentuele mutaties ten opzichte van direct voorafgaande periode							
Bbp	1,9	-3,9	-1,2	0,6	0,6	0,5	0,9
Particuliere consumptie	1,1	-2,5	-1,2	-0,1	0,2	0,5	0,2
Overheidsconsumptie	2,5	3,7	1,4	1,0	0,1	-0,2	0,9
Bruto investeringen ¹	5,1	-12,7	-4,5	-3,3	-4,1	-0,3	3,0
Uitvoer	2,8	-7,9	-0,4	3,1	2,4	4,1	1,8
Invoer	3,4	-8,5	-2,3	2,3	1,4	6,2	3,3
Bijdragen in procentpunten							
Particuliere consumptie	0,5	-1,1	-0,5	0,0	0,1	0,2	0,1
Overheidsconsumptie	0,6	1,0	0,4	0,3	0,0	0,0	0,3
Bruto investeringen ¹	1,0	-2,6	-0,9	-0,6	-0,8	-0,1	0,5
Voorraadvorming ²	-0,1	-0,9	-1,3	0,2	0,5	1,4	0,9
Netto export	-0,2	-0,2	1,2	0,8	0,8	-1,1	-0,9

¹ Exclusief voorraadvorming.

² Inclusief statistisch verschil.

Bron: CBS en eigen berekeningen.

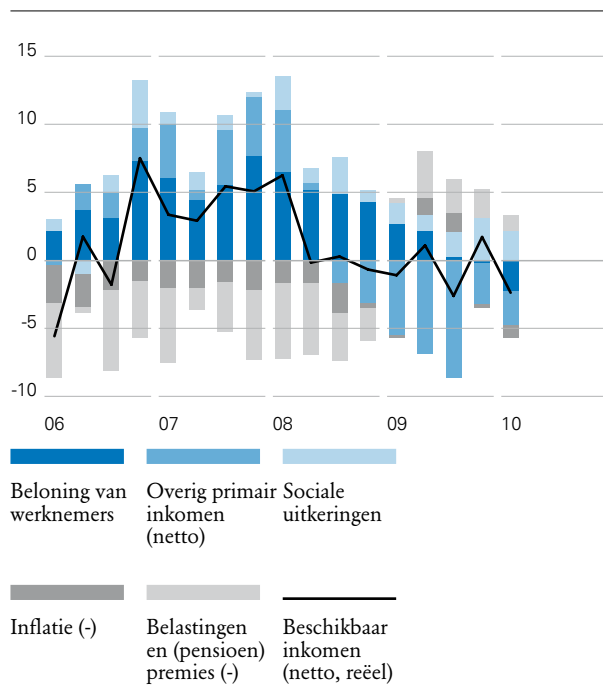
lager dan in de voorafgaande economische opgang, vanaf medio 2003, met een kwartaalgroei van gemiddeld 0,8%. Tabel 1 geeft de bbp-groei uitgesplitst naar bestedingscomponenten.

De particuliere consumptie is in Nederland verder teruggevallen dan in de meeste geïndustrialiseerde landen. Na een opleving in het eerste kwartaal, was de groei in het tweede kwartaal juist weer wat zwakker (Tabel 1). In de eerste helft van 2010 werd de consumptiegroei ondersteund door tijdelijke factoren. De consumptiegroei lag wat hoger door de gasconsumptie in de strenge winter en door de hogere autoverkopen in verband met aantrekkelijke kortingen. Het lijkt erop dat de Nederlandse huishoudens zich nog altijd terughoudend opstellen. Dat is onder andere verklaarbaar door de ontwikkeling van het reëel beschikbaar inkomen. Deze belangrijke determinant van de bestedingen lag in het eerste kwartaal 2,3% lager dan een jaar geleden (Grafiek 8). Het 'overige primaire inkomen', waaronder de inkomens van zelfstandigen, kromp voor het zevende achtereenvolgende kwartaal. Daarbij namen nu ook de beloningen van werknemers voor het eerst fors af, met 2,2%. De fors lagere werkgelegenheid is daarvan de hoofdoorzaak.

De terughoudendheid onder consumenten blijkt ook uit de nog negatieve stand van het consumenten-

Grafiek 8 Beschikbaar inkomen van huishoudens opnieuw gekrompen

Groei (procenten) en bijdragen (procentpunten)

Toelichting: Inflatie: deflator particuliere consumptie.

Bron: CBS.

vertrouwen. Wel is daarin een verbetering zichtbaar. De stemming onder consumenten verbeterde in augustus voor de tweede achtereenvolgende maand; de indicator van het consumentenvertrouwen verbeterde van -14 in juli naar -11 in augustus. Het vertrouwen is nu terug op het niveau van eind 2009, na een verslechtering in de eerste helft van 2010. Een verbetering was te zien bij het oordeel van consumenten over het doen van grote aankopen. Deze component van het consumentenvertrouwen verbeterde van -14 naar -5. Een andere component, de koopbereidheid is nog laag. De koopbereidheid nam met 2 punten toe en kwam in augustus uit op -8.

De Nederlandse arbeidsmarkt herstelt zich voorspoedig. Na vijf kwartalen van krimp was er in het tweede kwartaal weer een banengroei van 0,2% (kwartaal-op-kwartaal). Na correctie voor seizoensinvloeden zijn er in het tweede kwartaal 17.000 meer banen dan in het eerste kwartaal van 2010. De werkloosheid is in juli met 4.000 gedaald naar 426.000 personen. Dit was de vijfde achtereenvolgende maand met een daling. Dat zich op de arbeidsmarkt een omslag voltrekt blijkt ook uit de gelijktijdige toename van het arbeidsaanbod, met 9.000 personen. Gunstige ontwikkelingen zijn ook het groeiende aantal uren in de uitzendbranche en het stabiliserende aantal vacatures.

In samenhang met de aantrekkende economische groei verbeterde ook de situatie voor het Nederlandse

bedrijfsleven. In de eerste twee kwartalen zijn 6,7% minder faillissementen uitgesproken dan in dezelfde periode van 2009. Het aantal faillissementen onder particulieren en eenmanszaken lag 5% lager dan een jaar eerder. Onder bedrijven en instellingen was de afname 7,5%. Gemiddeld genomen stonden Nederlandse bedrijven er al goed voor aan het begin van de crisis. Per saldo zijn de laatste jaren forse financiële reserves opgebouwd. Toen de omzetten vorig jaar scherp terugvielen, hadden bedrijven buffers om de grootste klappen op te vangen. Daarnaast zijn de financiële buffers ook versterkt door de investeringen terug te schroeven.

De Nederlandse inflatie is meer in lijn gekomen met het gemiddelde in het eurogebied. In juli nam de inflatie fors toe, van 0,2% in juni naar 1,3% in juli. De oorzaak ligt in de aanpassing van de gasprijzen. Na een daling in juli vorig jaar, zijn de gasprijzen nu weer verhoogd, in verband met de gestegen olieprijs. Het gevolg is dat de inflatie ook toeneemt. De kerninflatie daarentegen, gemeten volgens de HICP exclusief onbewerkte voedingsmiddelen en energie, blijft verder afnemen. In april 2009 was de kerninflatie nog 2,1%; in juli was dit afgenomen naar 0,8%.

De (gemiddelde) woningprijzen lagen in juli 0,9% onder het niveau van een jaar geleden en 5,7% onder het laatste piekniveau van augustus 2008. Geleidelijk is de jaar-op-jaar prijsdaling op de Nederlandse woningmarkt

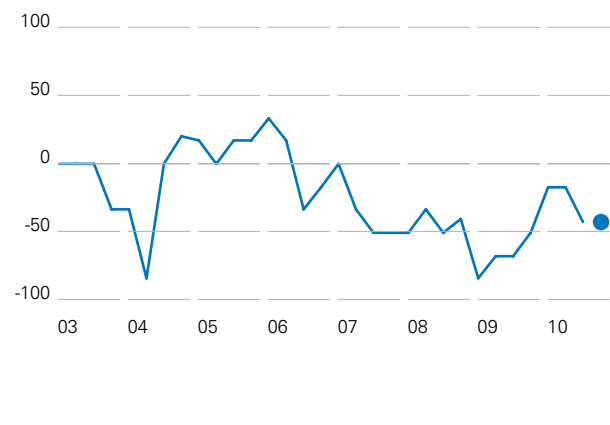
Grafiek 9 Hypothecair krediet: acceptatiecriteria en kredietvraag

Netto percentage

Acceptatiecriteria

Kredietvraag

Toelichting: Betreft woninghypotheken bij in Nederland gevestigde MFI's. Voor de acceptatiecriteria heeft het netto percentage betrekking op het verschil tussen het percentage van banken dat aangeeft een strenger kredietbeleid te voeren en het percentage dat aangeeft het beleid te

versoepelen. Bij de vraagontwikkeling geeft het netto percentage het verschil aan tussen het percentage banken dat een toenemende vraag signaleert en het percentage dat een afnemende vraag waarneemt.
Bron: DNB.

afgevlakt. Sinds begin 2009 de prijzen begonnen te dalen (jaar-op-jaar) heeft de prijsdaling maximaal 5,6% bedragen (in augustus 2009) en tot begin 2010 rond de 5% geschommeld. Sindsdien nam de prijsdaling langzaam af tot de huidige 0,9%. Ook wat betreft het aantal verkochte woningen is de situatie wat gestabiliseerd. Het aantal in een jaar verkochte woningen ligt met 129.000 weliswaar 40% onder de piek van medio 2006, maar sinds eind vorig jaar is er geen verdere daling meer. Het aantal nieuw afgesloten hypotheekleningen is eveneens stabiel sinds het begin van het jaar. Voor een betekenisvol herstel van de markt speelt een rol hoe de hypotheekverstrekking zich verder ontwikkelt. Banken bleven in het tweede kwartaal in meerderheid hun goedkeuringscriteria voor woninghypotheekleningen verscherpen (Grafiek 9). Vergeleken met vorige kwartalen loopt het aantal banken dat aanscherpt wat terug. Tegelijkertijd loopt de hypotheekverstrekking terug doordat de behoefte aan nieuwe leningen afneemt door de stagnerende woningmarkt. Banken rapporteren dat de vraag naar hypothecair krediet in het tweede kwartaal terugliep. Ook voor het derde kwartaal verwachten de banken in meerderheid een vraagdaling.

De kredietverlening van Nederlandse banken aan bedrijven groeide in juni en juli met respectievelijk 2,5% en 2,8% ten opzichte van een jaar geleden. Dit zijn de laagste jaar-op-jaargroei cijfers sinds medio 2004, toen de kredietgroei nog herstelde van de vorige recessie. Ook nu, na de kredietcrisis, is de groei van de kredietverlening fors gedaald. Door de afgenomen economische activiteit doen bedrijven minder investeringen en hebben minder behoefte aan krediet. Net als voor hypotheekleningen, hebben banken de acceptatiecriteria voor bedrijfsleningen aangescherpt. Sinds het eerste kwartaal van 2009, toen nog alle ondervraagde banken hun voorwaarden aanscherpten, is dit geleidelijk verminderd. Voor het derde kwartaal van dit jaar verwachten de banken voor het eerst weer dat de voorwaarden niet verder zullen worden aangescherpt.